

4-6 ÉVES ÓVODÁSOK SZOCIÁLIS KÉPESSÉGEINEK FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI ÉLMÉNYPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK ÁLTAL

THE ROLE OF EXPERIMENTAL ACTIVITIES IN FACILITATING THE SOCIAL SKILLS OF 4-6 YEAR OLD PRESCHOOL CHILDREN

Kovács Réka Mária, Péter Lilla

Abstract: Our paper deals with the possibilities of the social competence development of preschool-aged children. The social competence is a complex, multidimensional concept. The theoretical part of the study discusses the concept and the efficiency of the experimental pedagogical activities and games in the development of school-aged children. In the second part of this study we present partial results of our research. The primordial question of our research is if the experimental pedagogical activities and games could be efficient in the social competence development of preschool-aged children. Our results demonstrate the efficiency of our research experiment.

Keywords: experimental pedagogical activities and games, social competence, preschool children

1. Bevezető gondolatok

Napjainkban a szociális kompetencia fejlesztésének szükségessége ismét felerősödött, ugyanis gyermeknek, felnőttnek egyaránt nehézséget okozhat a társas kapcsolatok alakítása és fenntartása, a társakkal való kapcsolattartás. Éppen ezért kutatásunkban 4-6 éves óvodások szociális képességeinek fejlesztését tűztük ki célul. A szociális kompetencia egyike a legösszetettebb és legszerteágazóbb kompetenciáknak. Fejlődését számtalan tényező befolyásolja, főleg gyermekkorban alakul és alakítható. Ezirányú kutatások arra világítanak rá, hogy a szociális kompetencia fejlődésében három nagy tényezőcsoport játszik szerepet, ezek: a személyiségből fakadó, a családi és az óvodai/iskolai tényezők (Konta és Zsolnai, 2002). A kisgyermekkorban óvodáskori szocializáció színtere a család, így az anya-gyermekközösítés, a családban kialakult érzelmi kapcsolatok, a szülői minták és értékek, a szülők szociális kompetenciája, a szülők nevelési stílusa, illetve egyéb szocioökonómiai mutatók, családszerkezet és a családi életmód egyéb tényezői is befolyásolják (Lazsádi, 2017). Emellett óvodáskorban az óvodai nevelés és léggör tényezői a kortársakkal való kapcsolat, a csoportban való népszerűség is hatással vannak.

A szociális kompetencia, Nagy J. kompetenciamodellje alapján, egyike az négy alapkompentenciának. Az egyén szociális kölcsönhatásainak, a szociális környezettel való együttélésének eredményes, hatékony megvalósítása (Nagy, 2000). A szociális kompetenciának már az 1970-es évektől számtalan meghatározása jelent meg, különféle oldalról vizsgálták/határozták meg a szociális kompetenciát, az összetevőit. A szociális kompetencia meghatározásának három korai iránya a szociális kompetenciát a szociális kapcsolatokban megnyilvánuló viselkedés (Argyle, 1983; Trower, 1982 idézi Zsolnai és Józsa, 2002, 12), a

szociális problémamegoldó gondolkodás (D’Zurilla és Goldfried, 1971; Spivack és Shure, 1976 idézi Zsolnai, 2010, 80), illetve a társas kapcsolatokban megnyilvánuló érzelmek (Rinn és Markle, 1979 idézi Zsolnai, 2010, 81) oldaláról közelítették meg. Ezeket egészítették ki, szintetizálták a szociális kompetencia integratív megközelítései, amelyek közül magyar vonatkozásban a Nagy J. kompetenciamodellje az egyik legismertebb, ezért kutatásunk elméleti megalapozásához ezt vettük figyelembe. A szociális kompetencia összetevői közt a szociális értékrendet (ismeretek, értékrend, szabályok), a szociális motívumokat (személyes kötődés, hovatartozás és egyebek), ill. a szociális képességeket (kommunikációs képességek, kontaktuskezelés, kötődés, segítség, együttműködés, vezetés, versengés stb.) tartják számon. Részletesebb lebontásban: a kapcsolatfelvétel, a társas viszonyulás, a feladatvállalás, a feladattartás és az erkölcsi érzéket is idesorolják. (Nagy és mtsai, 2004). Kutatásunkban ez a felosztás képezte a kiindulópontot.

A szociális kompetencia óvodáskorban többféleképpen fejleszthető, a lehetőségek közül mi az *élménypedagógiai tevékenységeket* választottuk. Az élménypedagógia a tapasztalati tanulásból indul ki, a közvetlen, gyakorlati megtapasztalás, a konkrét helyzetek, a cselekvés általi tanulás egyik változata. Az élményalapú, élményközpontú tanulás napjainkra került előtérbe, amelynek során amikor a tanulás és a tevékenységek élményszerűségét hangsúlyozzuk, akkor az óvodások és a kisdiákok élményeire fókuszálunk (Földes és Peer, 2008). Az élményközpontú tanulásnak, tevékenységnek sokféle területe és fajtája ismeretes, mint ahogy az élménypedagógián belül is többféle irányvonal van jelen. Az élményközpontú tanulás, az élménypedagógiai tevékenységek során az óvodást, a tanulót az ismeretszerzési folyamat aktív, cselekvő részesevé tesszük, ahol magába a tevékenységbe olyan mértékben bevonódik, hogy megtapasztalja a cselekvés folyamatában létrejövő kompetencia élményét. Az élményközpontú tanulás, tevékenység vagy játék egyidejűleg tevékenységközpontú is, mivel a résztvevő óvodások, iskolások csakis aktív részvétellel tudják megtapasztalni az ún. kompetenciaélményt, a „képes vagyok megcsinálni”, az „ezt én csinálom” örömet (Péter, 2018). Óvodáskorban az élménypedagógiai tevékenységeket a 3-6 éves gyermekek életkori sajátosságaiból és szükségleteiből kiindulva kell választanunk és szerveznünk. Ezekben a tevékenységekben a szabályok csupán keretet képeznek, amelyben az óvodásoknak egyénileg vagy csoportosan kell megoldást találniuk a felvetett feladatra, vagy problémára. Így az élménypedagógiai tevékenységek, játékok folyamatában a saját tapasztalatok, a megélt élmények válnak tanulási helyzetté, tehát a cél nemcsak a tanulási élmény megszerzése, hanem a saját élményeken alapuló, cselekedtető tanulás is (Sztanáné Babics, 2020).

Az élményközpontú tevékenységek nagyon hatékonyak a különböző kompetenciák fejlesztésében, ugyanis amit közvetlenül, cselekvés által, a konkrét tevékenységbe bevonódva tapasztalunk meg, az mindig hatékonyabb és élményszerűbb, mint a hagyományos tanulási formák és helyzetek. Az élménypedagógiai tevékenységek a kognitív képességek fejlesztésén túlmenően, a szociális kompetencia fejlesztéséhez is hozzájárulnak, így az önismeret, önértékelés, az egyéni felelősségvállalás, a tolerancia és egyéb szociális képességek alakításában is sikeresek. A továbbiakban a 4-6 éves óvodások szociális képességeinek élménypedagógiai tevékenységek és játékok általi fejlesztési lehetőségeit vizsgáljuk, egy általunk megvalósított empirikus kutatás bemutatásán keresztül.

2. Kutatási probléma és hipotézisek

A kutatás témája a 4-6 éves óvodás gyermekek szociális kompetenciájának fejlesztése az élménypedagógia játékaival, tevékenységeivel alkalmazásával. Az elméleti és gyakorlati tapasztalatok egyaránt arra utalnak, hogy sok kisiskolás, tinédzser és felnőtt is küzd szocialitással kapcsolatos problémákkal, sok esetben nehéz a kapcsolatteremtés, kommunikáció, egymásra figyelés, együttműködés, empátia, tolerancia, egymás- és önmagadefogadás, társas és baráti kapcsolatok fenntartása. Néhány ezirányú magyarországi kutatás arra világít rá, hogy a szociális kompetencia összetevőinek jelentős része óvodáskorban és kisiskoláskor elején zajlik, ugyanakkor a 4-8 éves gyermekek körében végzett DIFER-mérés (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2004) eredményei egyértelműen arra hívták fel a figyelmet, hogy jelentős eltérések

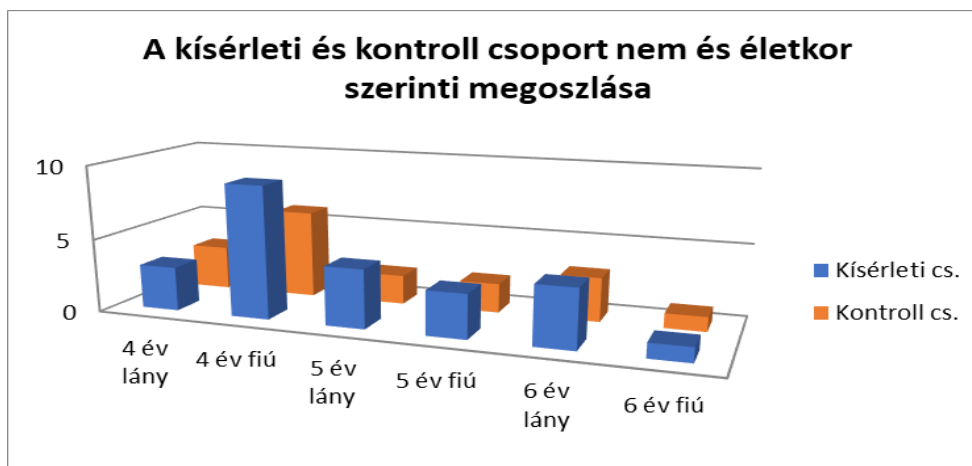
vannak az azonos életkorúak szocialitása vonatkozásában. Szintén a szociális kompetencia fejlettségét megcélzó, 8-13 éves tanulókkal longitudinális kutatások eredményei arra utalnak, hogy a szociális kompetencia vonatkozásában alig mutatható ki spontán fejlődés, így e terület fejlesztését nem lehet a véletlenre bízni (Zsolnai és Józsa, 2003). Más nemzetközi kutatások eredményei arra is utalnak, hogy a szocializációs folyamatnak e korai időszakában kialakult szociális és érzelmi képességek, nemcsak az óvodai és iskolai életben hasznosak, hanem a felnőttkori élet eredményességére is hatással lehetnek (Chen, French és Schneider, 2006 idézi Péter, 2013, 115). A szociális képességek korai fejlesztésének jelentőségét felismerve foglalkoztunk a szociális képességei fejlesztésének lehetőségeivel a 4-6 éves óvodások körében. Kutatásunk célja az volt, hogy az általunk tervezett és megvalósított élménypedagógiai foglalkozások révén az óvodások minél több tapasztalatot szerezzenek a kapcsolatfelvétel, az együttműködés, az együttes cselekvés és építő közös élmények vonatkozásában. Ennek megfelelően a kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy az életkornak megfelelő élménypedagógiai tevékenységek és játékok alkalmazása milyen mértékben hatékony a 4-6 éves óvodások szociális képességeinek fejlesztésében? A kutatási problémánk alapján több hipotézist is megfogalmaztunk. Az alábbiakban azt a két hipotézist mutatjuk be, amelynek mentén vizsgálódunk.

1. Az élménypedagógiai játékokra és tevékenységekre építő fejlesztő beavatkozás következtében a 4-6 éves óvodások pozitív változást mutatnak a kapcsolatfelvétel terén.
2. A fejlesztő beavatkozás eredményeként az 4-6 éves óvodások pozitív változást mutatnak a társakhoz való viszonyulás terén.

A továbbiakban a hipotéziseink mentén vizsgálódunk.

3. A kutatási minta

Kutatásunk kétszempontú kutatás, amelyben a mintavétel hozzáférés alapú. A kísérleti csoportot 24, a kontrollcsoportot 17 óvodás képezte. Demográfiai vonatkozásban, a kutatási minta mindkét csoportja átlagosnál jobbnak mondható, megfelelő szociális háttérrel rendelkezik. Az alábbiakban a kísérleti és kontroll csoportot a nem és életkor szempontjából hasonlítjuk össze.

1. ábra. A kísérleti és kontroll csoport nem és életkor szerinti megoszlása

Amint a fentiekben is láthatjuk, bár a kísérleti és kontroll csoport között eltérés van a létszám vonatkozásában (24, illetve 17 óvodás), viszont ez a nemek aránya és az életkori megoszlás aránya szempontjából nem mondható jelentősnek. Mindkét csoportban a fiúk és a 4 évesek aránya a magasabb. Tehát ilyen vonatkozásban a kísérleti és kontroll csoport összetétele hasonlóan mondható. Továbbá a 24 és 17 gyermekmindegyike megfelelő szociális háttérrel rendelkezik, viszonylag jó anyagi körülmények között, ép családban nevelkedik. Szándékosan választottunk a

kísérleti csoporthoz több demográfiai vonatkozásban is hasonló kontroll csoportot, hogy az összehasonlítás minél reálisabb legyen. A kísérleti csoport napközis, a kontroll csoport pedig rövid programú óvoda keretei között működik. A szociális képességek fejlődését meghatározó tényezők közül a társadalmi (kulturális, gazdasági, makro- és mikroszociális) tényezők, továbbá a hasonló összetételnek köszönhetően a kortárs csoportok szerepe is hasonlóan befolyásolja az említett képességek fejlődését. A családi tényezőket tekintve is hasonlóságot tapasztalunk. Mindenik gyermek mindkét csoport esetében a családszerkezetre vonatkoztatva ép családban él (nem elvált szülők gyermekei), viszont mindkét csoport esetében gyakori az édesapa külföldi munkavállalása. Továbbá minden gyermeknek van testvére, és a nagyszülők is részt vállalnak a gyermekek nevelésében. Az óvoda mint másodlagos szocializációs háttér nem torzítja az eredményeket, mindkét csoport ugyanabban az óvodában található. Jelentős különbségek az egyéni képességekben és személyes lehetőségekben, az anya-gyermek kötődésében lehetnek, de ezek a különbségek már a preteszt elvégzésekor hatással vannak az eredményekre, így valószínű, hogy a posztteszt eredményeit nem befolyásolják eltérő módon.

4. A kutatás menete, kutatási módszer és eszköz

Mivel kutatási stratégiánk a kétcsoportos kísérlet volt, így a kutatás három lépésben zajlott. Így a kutatás kezdetén, a beavatkozás előtt a DIFER teszttel (Nagy és mtsai, 2004) mértük fel (preteszt) a kísérleti és kontroll csoport óvodásait a szocialitással kapcsolatos területek mentén. Ezt követte a 15 hetes fejlesztő beavatkozás a kísérleti csoportban, majd utána a posztteszt következett, amelynek során ismét felmértük mindkét csoport óvodásait. A fejlesztő beavatkozás időtartama 15 hét volt, amelynek során mindennap alkalmaztunk legalább egyszer élménypedagógiai játékot, amelyet a tapasztalati területek szerinti tevékenységekbe (TTT), a reggeli beszélgetőkörbe és a szabadon választható tevékenységekbe (SZVT) építettünk be. A táblázatban a fejlesztő beavatkozásunkat foglaltuk össze (1. táblázat).

1. táblázat. A fejlesztő beavatkozás programja

Időpont	Játéktípus	Fejlesztett terület	Példák
1. hét	Ismerkedést segítő játékok	- ismerkedés elősegítése - kapcsolatfelvétel képességének fejlesztése	Puzzle Csetepaté
2. hét	Csoportalakító játékok	csoportalakítás	Tedd karba a kezed! Ide áll, oda áll! Hánykor keltél? ...
3. hét	Csapatépítő játékok	- csapatépítés - kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás fejlesztése - feladattartás fejlesztése	A varázsló erdeje
4. hét	Feloldódás segítését célzó játékok	- vállalkozói képesség fejlesztése	Hettyen pitty
5. hét	Bemelegítő, ráhangoló játékok	- bemelegítés, koncentráció fejlesztése	Jork
6. hét	Együttműködési játékok	- együttműködési,	Fogadj be!

		közösségfejlesztő - egymásra figyelés, egymás elfogadása	
7. hét	Csapatmunka fejlesztése	- együttműködési képesség, csapatmunka fejlesztése	Ejtőernyő Add tovább a kört! Csetepaté
8. hét	Mozgásos játékok	- együttműködés, stratégiai érzék fejlesztése - egymásra figyelés - kreativitás	Szalagháború Szoborválasz A varázsló erdeje
9. hét	Kommunikációfejlesztő, konszenzuskereső	- problémamegoldó képesség - kommunikációs képesség - együttműködési képesség	A recepció
10. hét	Figyelemfejlesztő, élénkítő	- figyelem - élénkítés	Helycsere
11. hét	Játékok az élmények, történetek felidézéséhez	- erkölcsi ítélőképesség	Érzelemkártyák
12. hét	Energetizáló játékok	- kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás	Szalagháború Kész cirkusz
13. hét	Bizalomfejlesztő	- bizalom - kommunikáció - feladattartás	Cipőhalom
14. hét	Ügyességi	- ügyesség, feladattartás - kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás - vállalkozói képesség	Kioltós Gyűjts embert! Bökdösős
15. hét	Szellemi, logikai játékok	- megfigyelőképesség koncentrációs képesség - feladattartás	Képeslap-memory Kérdésautomata

A megfelelő élménypedagógiai játék kiválasztásakor több szempontot is figyelembe vettünk. Így a kutatási céljainkat, a játékok típusát, az óvodások életkorát és előzetes tapasztalatait, a csoport aznapi létszámát, a hely és idő feltételeit vettük figyelembe. A játékok kiválasztásánál az egyik legfontosabb szempont az volt, hogy elnyerje az óvodások tetszését, hiszen csak így érvényesülhetnek az élménypedagógiai tevékenységek hatásai. A játéktípusok vonatkozásában a játékok célja lehet például koncentráció erősítése, szórakoztatás, energetizálás, tanítás, ismétlés, csapatépítés. A játékok nehézségi fokára is igyekeztünk kellő figyelmet fordítani, hiszen, ha nagyon nehéz, akkor kudarcként élhetik meg az óvodások, ha túl könnyű a játék, akkor elveszthetik motiváltságukat, unalmassá válhat számukra. A fejlesztő beavatkozás játékeinak a kiválasztásakor a szociális kompetencia fejlesztését tartottuk leginkább szem előtt, így azokat az

élménypedagógiai játékokat, tevékenységeket helyeztük előtérbe, amelyek a szociális kompetencia fejlesztésében lehetnek sikeresek. Így kapcsolatfelvételt és -tartást, csoportalakító, együttműködést, kommunikációs, vállalkozói képességet, erkölcsi ítélőképességet fejlesztő és közösségformáló játékokat egyaránt alkalmaztunk. A fejlesztő programot a reggeli beszélgetőkörbe, közös tevékenységbe, szabad tevékenységekbe, délutáni tevékenységekbe építettük be. Olyan gyakorlatokat, játékokat válogattunk össze az élménypedagógia játékaik közül, melyek elvégzése által szociális magatartásuk pozitív irányba történő változását várjuk. A feladatokat, játékokat részben átdolgoztuk, a gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve. A gyakorlatok, feladatok, játékok elvégzésének célja volt, hogy fejlesszék az önismeretet, társak ismeretét, kapcsolattartást, bizalmat, együttműködést, empátiát, szabályok megértését és fejlesztését, érzelmek megértését és kifejezését. Szükség esetén a betervezett tevékenységeken kívül is minden alkalmat megragadtunk a fejlesztésre, így például az étkezés, öltözködés, séták, egymás közötti kisebb-nagyobb problémák, konfliktusok alkalmával. Hetente egy-egy terület fejlesztését céloztuk meg, a megfelelő játékos gyakorlatok, feladatok alkalmazásával, de minden lehetséges alkalmat megragadtunk ezen kívül a heti téma gyakorlására. A fejlesztő program során a csoportban kevésbé népszerű gyermekek szocializációjának segítségét is szem előtt tartottuk. A kísérleti csoport óvodásai nagy örömmel kapcsolódtak be a tevékenységekbe, nyitottak, elfogadóak voltak, minden fejlesztő tevékenység örömet jelentett számukra, nagyon jól érezték magukat.

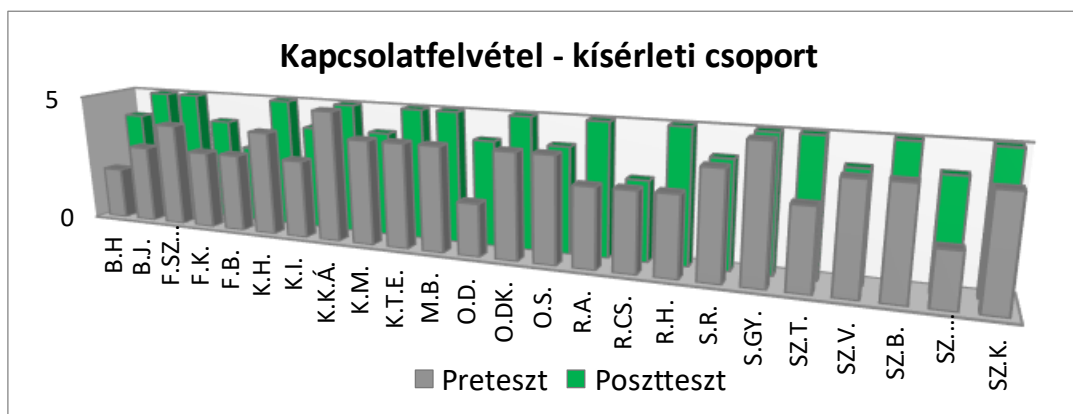
Amint már említettük a kutatási stratégiánk a kétcsoportos kísérlet volt, amelybe a 4-6 éves óvodások szocialitás területein való elő- és utófelmérése, illetve az élménypedagógiai játékokat és tevékenységeket alkalmazó fejlesztő program épült be. Kutatási eszközként a DIFER (Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer 4-8 évesek számára), standardizált tesztet alkalmaztunk. A DIFER programcsomag (Nagy és mtsai, 2004) az eredményes iskolakezdeéshez szükséges hét kritikus elemi készséget és képességet méri, amelyek közül mi, a kutatási céljainknak megfelelően, a szocialitással kapcsolatos területeket vizsgáló részeit (altesztjeit) alkalmaztuk. Ennek megfelelően az elő- és utófelméréskor, a társakhoz való viszonyulás, a kapcsolatfelvétel, a vállalkozói képesség, a feladattartás és az erkölcsi ítélőképesség (erkölcsi érzék) területek mindegyike mentén felmértül az kutatásban részt vevő óvodásokat. Mivel jelen tanulmány keretei között nincs módunk a teljes kutatás bemutatására, így most a felmért területek közül csak a társakhoz való viszonyulás és a kapcsolatfelvétel területei mentén vizsgálódunk.

5. A kutatási eredmények bemutatása és értelmezése

Az elő- és utófelmérés eredményeinek összehasonlítása, a hipotéziseink mentén való vizsgálódást, fejlesztőprogramunk hatékonyságának bizonyítására adott lehetőséget.

5.1. A kapcsolatfelvétel képességének változása

Az első hipotézisünkben az élménypedagógiai játékokra és tevékenységekre építő fejlesztő beavatkozás következtében a 4-6 éves óvodások kapcsolatfelvétel képességének a változását feltételeztük. Az elő- és utófelmérés eredményeit összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a kísérleti csoportnál jelentős változás következett be.

2. ábra. Kapcsolatfelvétel szintjének összehasonlítása az elő- és utófelmérés alapján a kísérleti csoportnál

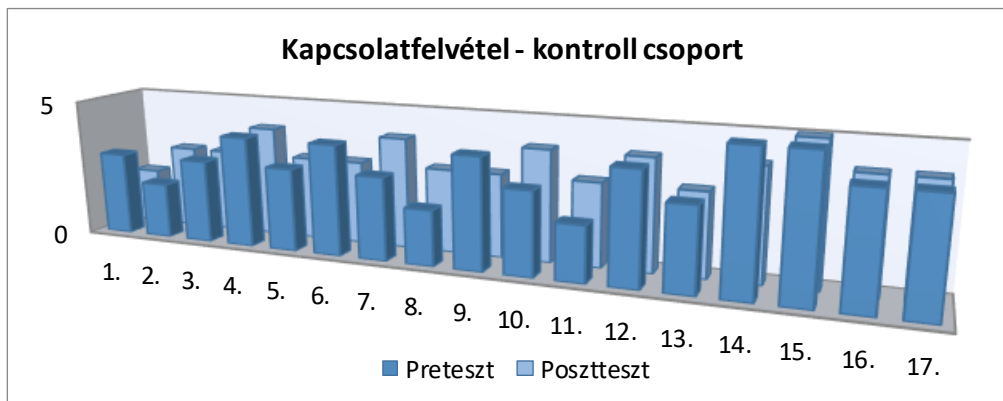
A kapcsolatfelvétel vizsgálata során azt is láthattuk, hogy a kísérleti csoportban már az induláskor magasabb értékek voltak, több óvodásnak is már induláskor könnyedén teremtett kapcsolatot (11 óvodás), és csupán 2 gyermek volt, akik alacsony szinten voltak induláskor (2 pontot értek el). A kapcsolatfelvétel alakulásának statisztikai vizsgálata az alábbi táblázatban van összegezve.

2. táblázat. Kapcsolatfelvétel változása a kísérleti csoport esetében

Kapcsolatfelvétel vizsgálata a kísérleti csoport esetében		Átlag	Szórás	t- érték	Szignifikancia
	Preteszt	3,50	0,834	6,23	0,005
	Posztteszt	4,58	0,658		

A t-érték és a szignifikanciaszint arra mutat rá, hogy a kísérleti csoport esetében az élménypedagógiai játékok és tevékenységek alkalmazása sikeres volt, ugyanis az elő- és utófelmérés eredményei között szignifikáns változás ($p \leq 0,005$) mutatható ki.

A kontroll csoport eredményeit vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy itt is már indulásból jók voltak a kapcsolatfelvétel eredményei, azonban az óvodások közül többenél is stagnálás, vagy visszafejlődés figyelhető meg. Tehát ez is alátámasztja azt a szakirodalmi megállapítást, amely szerint a szociális kompetencia vonatkozásában alig mutatható ki spontán fejlődés (Zsolnai és Józsa, 2003). Az egyes gyermekek szintjén tapasztalt változást az alábbi ábrán foglaljuk össze.

3. ábra. Kapcsolatfelvétel szintjének összehasonlítása az elő- és utófelmérés alapján a kontroll csoportnál

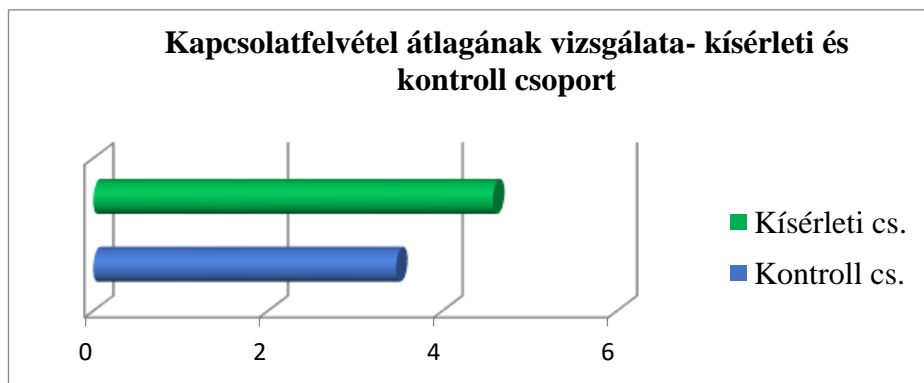
Ha az egyes gyermekek kapcsolatteremtését vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy néhányan egy kevéssel jobb eredményt értek el az utófelmérésnél, amíg mások az utófelmérésnél gyengébb eredményt értek el. A kapcsolatfelvétel elő- és utófelmérés eredményeinek statisztikai vizsgálata nem mutatott ki szignifikáns változást (3. táblázat).

3. táblázat. Kapcsolatfelvétel vizsgálata a kontroll csoport esetében

Kapcsolatfelvétel vizsgálata a kontroll csoport esetében		Átlag	Szórás	t- érték	Szignifikancia
	Preteszt	3,41	0,939	0,74	Nem mutatható ki
	Poszteszt	3,47	0,717		

Tehát a kontroll csoportban az adott időszakban nem volt megfigyelhető releváns fejlődés. Ha a kísérleti és kontroll csoport eredményeit hasonlítjuk össze a kapcsolatfelvétel terén, akkor azt látjuk, hogy az utófelméréskor jelentős különbség van a két csoport óvodásainak kapcsolatfelvétele között (4. ábra).

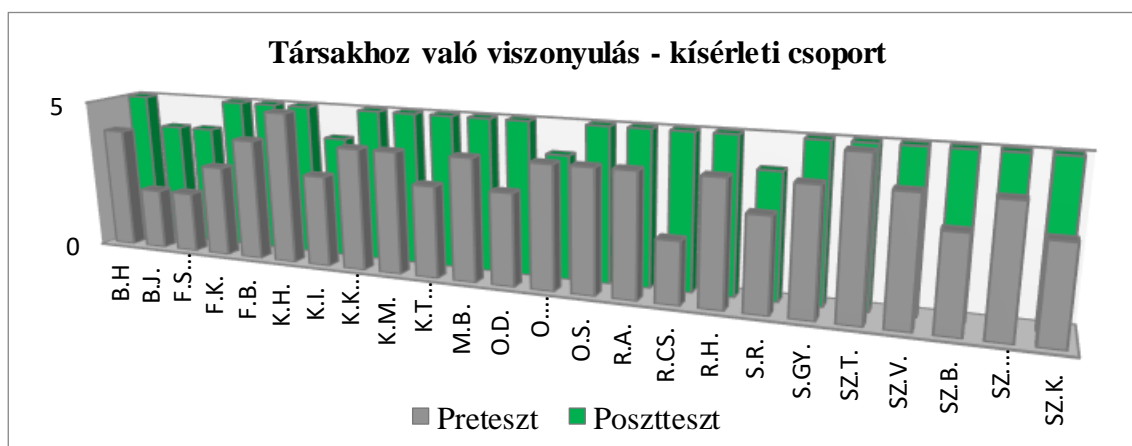

4. ábra. Kapcsolatfelvétel átlagának összehasonlítása a kísérleti és kontroll csoport esetében

A kísérleti csoport esetében magasabb pontszámok figyelhetők meg, főleg ha szem előtt tartjuk azt is, hogy hasonló átlagról indult a két csoport, a kísérleti csoport 3,50-ről, a kontroll csoport ez 3,41 pont volt. Ezek az értékek 4,58-ra és 3,47-re változtak a posztteszt elvégzésekor. Tehát a kísérleti csoport óvodásai, a kapcsolatfelvételt vonatkozásában sikeresebbnek bizonyultak, mint a kontroll csoport óvodásai. Ezt a statisztikai adatok is bizonyítják, mivel a két csoport átlagának különbsége szignifikáns ($p=0,005$). A kapcsolatfelvétellel kapcsolatos hipotézisünk beigazolódtott, az élménypedagógiai tevékenységek hatékonynak bizonyultak a 4-6 éves óvodások kapcsolatfelvételi képességeinek fejlődésében.

5.2. A társakhoz való viszonyulás képességének változása

A második hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy az élménypedagógiai játékokra és tevékenységekre építő fejlesztő beavatkozás eredményeként 4-6 éves óvodásoknál pozitív változást figyelhetünk meg a társakhoz való viszonyulás terén. A társas kapcsolatokat, a társakhoz való viszonyulást – a DIFER teszt szempontrendszerének megfelelően – az óvodások együttműködést igénylő, csoportos feladat teljesítése közben mértük fel. Ezek a tevékenységek a heti téma és a fejlesztő beavatkozás témáinak összehangolása során jöttek létre. Az alábbiakban ezeket az eredményeket elemezzük. A kísérleti csoport vonatkozásában az elő- és utófelmérés eredményeit összehasonlítva majdnem mindegyik óvodásnál növekedést figyelhettünk meg (5. ábra).

5. ábra. Társakhoz való viszonyulás képességének alakulása a kísérleti csoport esetében

Ahogy az ábrán láthatjuk, a posztteszt értékei mindegyik gyereknél magasabbak, mint preteszt értékei. Az előfelmérésnél három gyermek mutatta a legalacsonyabb szintet, szinte zavaró volt a magatartásuk. Ehhez képest, a fejlesztés végére, kettő közülük a társakhoz való viszonyulás szempontjából sokat fejlődött, ugyanis 4-4 pontot értek el. Úgy gondoljuk, hogy ez nagy fejlődést és hatalmas előrelépést jelent a csoport életében, és ez a munkavégzés közbeni csoporthangulaton is érezhető volt, vagyis sokkal kevésbé zavarták egymást és jobban együttműködtek a gyerekek. Az elő- és utófelmérés eredményeinek összehasonlítása jelentős különbségről tanúskodik (4. táblázat).

4. táblázat. Társakhoz való viszonyulás vizsgálata a kísérleti csoport esetében

Társakhoz való viszonyulás vizsgálata a kísérleti csoport esetében		Átlag	Szórás	t- érték	Szignifikancia
	Preteszt	3,54	0,832	2,326	0,025
	Posztteszt	4,79	0,414		

A kísérleti csoport adatainak statisztikai összehasonlítása jelentős, vagyis szignifikáns ($p=0,02$) változást mutat, és ez a fejlesztő beavatkozás sikerességét bizonyítja.

A társakhoz való viszonyulás változását a kontroll csoport esetében is vizsgáltuk, amelynek az eredményeiről az alábbiakban számolunk be (5. ábra).

6. ábra. Társakhoz való viszonyulás változása a kontroll csoport óvodásainál

A fenti ábrán láthatjuk, hogy a kontroll csoport óvodásainál már induláskor alacsonyabb pontértékek voltak. Ezeket az adatokat nem elemezzük alaposan, viszont könnyen kivehető, hogy 5 gyereknél mutatható ki spontán fejlődés a kapcsolatfelvétel terén, 7 gyermek ugyanazon a szinten maradt, és 4 gyereknél visszafejlődés figyelhető meg.

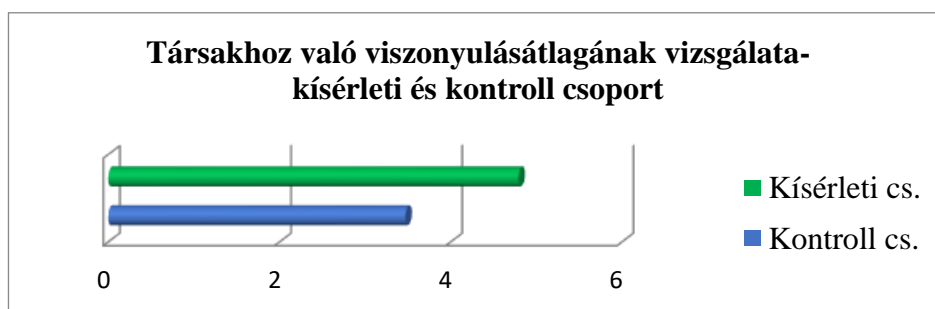
5. táblázat. Társakhoz való viszonyulás változása a kontroll csoport esetében

Társakhoz való viszonyulás vizsgálata a kontroll csoport		Átlag	Szórás	t- érték	Szignifikancia
	Preteszt	3,41	0,870	0,749	0,20

esetében	Posztteszt	3,47	0,717		
----------	------------	------	-------	--	--

Bár a kontroll csoport óvodásainál is bekövetkezett minimális szintű növekedés, viszont az adatok statisztikai elemzése nyomán egyértelmű, hogy ez nem szignifikáns ($p=0,2$).

Ha a kísérleti és kontroll csoport társakhoz való viszonyulásának a fejlődését hasonlítjuk össze, akkor egyértelmű, hogy a kísérleti csoport óvodásai számottevően sikeresebbnek bizonyultak a társakhoz való viszonyulás terén, mint a kontroll csoport óvodásai.

7. ábra. Társakhoz való viszonyulás átlagának vizsgálata a kísérleti és kontroll csoport esetében

Az eredmények statisztikai összehasonlítása alapján a két csoport utófelmérésének átlageredménye (kísérleti csoport átlaga 4,79, a kontroll csoport átlaga 3,47) között szignifikáns különbséget állapíthatunk meg ($P=0,005$). Tehát a társakhoz való viszonyulással kapcsolatos hipotézisünk is beigazolódott, vagyis az élménypedagógiai játékok és tevékenységek alkalmazásának köszönhetően a 4-6 éves óvodások esetében jelentős fejlődés mutatkozott meg a társakhoz való viszonyulás terén is.

Összegzés

Kutatásunkban az élménypedagógiai játékok és tevékenységek hatékonyságát vizsgáltuk 4-6 éves óvodások körében. Kutatásunkban a szociális képességek több területére is kiterjedt a vizsgálatunk, jelen tanulmány keretei között a társakkal való kapcsolatfelvétel és a társakhoz való viszonyulás vonatkozásában vizsgáldtunk. E két területhez kötődő hipotéziseink beigazolódtak, tehát egyértelműen kijelenthetjük, hogy az élménypedagógiai játékok és tevékenységek hatékonyak lehetnek az óvodások szociális képességeinek, konkrétan a társakkal való kapcsolatfelvétel és a társakhoz való viszonyulás fejlődése vonatkozásában.

Azt tényként fogadhatjuk el, hogy a szociális képességek alakulásában a családnak van elsődleges szerepe, viszont az óvoda mint másodlagos szocializációs színtér is jelentős mértékben hozzájárul ennek alakulásához. Hiszen a gyermekóvodába kerülésével számára a szociális tér kitágul, az óvodai csoport az első közösség, ahová be kell illeszkednie, a pedagógus és a társakkal való kapcsolatok által gyakorolják a társas képességeiket, fejlődik szociális kompetenciájuk.

A fejlesztő beavatkozás során és utána, örömmel tapasztaltuk azt, hogy a megcélzott szociális képességek fejlesztésén túlmenően más pozitív eredmények is jelentkeztek a kísérleti csoport óvodásainál. A beavatkozás után az óvodások: jobban figyeltek és vigyáztak egymásra, több empátiával viszonyultak egymáshoz, jobban alkalmazkodtak egymáshoz és helyzetekhez, szívesen kértek és nyújtottak segítséget. Ezek mind fontos tapasztalatok, amelyek nemcsak hasznosak, hanem adott esetben további kutatás tárgyát képezheti.

Mivel az óvodapedagógusok fontos feladata, egyéb területek mellett az, hogy a gyermekek szociális képességeinek a fejlesztésére is hangsúlyt helyezzen, és hogy óvodáskor végéig, iskoláskor elejéig, minél több gyermek elérje az optimális fejlettségi szintet ezen a területen is. Mivel fejlesztő beavatkozásunk sok örömteli pillanatot szerzett számunkra, ugyanakkor nagyon hasznosnak is bizonyult, ezért bátran ajánljuk minden óvodapedagógusnak az élménypedagógiai játékok és tevékenységek alkalmazását.

Irodalomjegyzék:

Földes P., Peer K. (2008): *Alkotva tanulunk. Tevékenységközpontú foglalkozások 11-12 éveseknek.* Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest.

Konta I, Zsolnai A. (2002): *A szociális készségek játékos fejlesztése az iskolában.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Lazsádi Cs. (2017): *A mikroszociális tényezők hatása a szociális kompetencia fejlődésére óvodáskorban.* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár

Nagy J. (2000): *XXI. század és nevelés.* Osiris Kiadó, Budapest.

Nagy J., Józsa K, Vidákovich T, Fazekasné Fenyvesi M. (2004): *Difer Programcsomag. Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer 4-8 évesek számára.* Mozaik Kiadó, Szeged

Péter L. (2013): „Arra taníts, hogy önálló lehessen, hogy büszke lehessen magamra!” – Az erkölcsi fejlesztés szükségessége és lehetőségei kisiskoláskorban. In. Dósa Z. (szerk.): *Kompetencia- és tudástranszfer az oktatásban. Az V. tudományos ülészek előadásai,* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 115-129.

Péter L. (2018): Örömteli tanulás? Az élményközpontú tanulás tanórai lehetőségeiről. In Barabási T., Péter L, Szántó B. (szerk.): *Kompetencia- és tudástranszfer az oktatásban. A IX. tudományos ülészek előadásai,* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 35-48.

Tóth E., Kasik L. (2010): A szociális kompetencia fejlesztésének főbb koncepciói és a pedagógusok szerepe a fejlesztésben. In: Zsolnai A, Kasik L. (szerk.): *A szociális kompetencia fejlesztésének elméleti és gyakorlati alapjai.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 163-179.

Sztanáné Babics E. (2020): Élménypedagógia az óvodában, élménypedagógia a képzésben. In: Bíró V. (szerk.): *Befogadó iskola, befogadó óvoda.* Eötvös József Főiskolai Kiadó, Baja, 23-32.

Zsolnai A, Józsa K. (2002): A szociális készségek kritériumorientált fejlesztésének lehetőségei. *Iskolakultúra* 12/4, 12-20.

Zsolnai A, Józsa K. (2003): A szociális készségek fejlesztése kisiskoláskorban. In Zsolnai A. (szerk.): *Szociális kompetencia – társas viselkedés.* Gondolat Kiadó, Budapest, 205-227.

Zsolnai A. (2010): A szociális kompetencia kutatására és fejlesztésére szolgáló modellek. In: Zsolnai A., Kasik L. (szerk.): *A szociális kompetencia fejlesztésének elméleti és gyakorlati alapjai.* Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010, 78-96.

Szerzők:

Kovács Réka Mária, Zöld Péter Általános Iskola, Micimackó Napköziotthon, Csíkmadéfalva, Románia, kkovacsreka04@gmail.com

Péter Lilla, Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet, Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat, Románia, peter.lilla@gmail.com